

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11172

[Total No. of Pages : 2

[6464]-171

F.Y.B.A. (SODL)

ENGLISH

**111-II : Compulsory English - II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers in one sentence (any ten).

[10]

- a) State some of the philanthropic activities of Sudha Murthy.
- b) What is Bentham's Deontology?
- c) Name the various awards given to Ruskin Bond.
- d) Who are famous male Romantic poets?
- e) What was the poem 'Queen Mab' all about?
- f) What were Dickinson's religious views?
- g) Give two examples of sentences in the present perfect continuous tense.
- h) Which is the easiest way of elaboration?
- i) Give an example of ending an informal conversation.
- j) How can you reject invitation?
- k) Provide two expressions of expressing sympathy.
- l) Who is the poet of the poem 'Success in Counted Sweetest'?

Q2) Write a short note in 50 words (any five).

[25]

- a) Write a short note on Ruskin Bond's love of hills.
- b) Write a short note on Pre-romantic age.
- c) Discuss the different punctuation marks and their use.
- d) Discuss the different ways of expressing sympathy.

P.T.O.

- e) Summarize the poem 'Ozymandias' in your own words.
- f) Differentiate between regular and irregular verbs with appropriate examples.
- g) Elaborate the line 'The Child is Father of the Man' in your words.

Q3) Write the answers in 50 words (any five). [25]

- a) What is the traveller's opinion of the sculptor? What words in the poem 'Ozymandias' tell you this?
- b) What is the difference between regular and irregular verbs?
- c) Mrs. Shashi Varma walks up to Mr. Rajesh Shaha, an employee in the bank where he has just started working. Write a short dialogue where both introduce each other.
- d) What are Tenses? Explain four sub-types of present tense with example.
- e) What kind of person do you think 'Ozymandias' is? Explain with reference to the poem 'Ozymandia'.
- f) 'Success counted Sweetest' makes a case for the defeated human being. Do you agree with the statement? Why?
- g) What are the steps of making apology?

Q4) Write the answers in 150 words (any one). [10]

- a) With reference to the poem 'My Heart Leaps Up', critically analyse Wordsworth's relationship with nature.
- b) Dhiraj is on his way to his guitar class. He meets Dr. Shamal, his father's boss, outside the music school. The two people greet each other and exchange a few words before taking leave. Write an informal dialogue on this scene.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11173

[Total No. of Pages : 2

[6464]-172

F.Y.B.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

112-II : मराठी साहित्य: एकांकिका आणि भाषिक कौशल्यविकास
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-II)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेचे लेखक कोण?
- ब) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेतील तहसीलदार बाईचे नाव काय?
- क) भाषांतराचे मुख्य दोन प्रकार कोणते?
- ड) कल्पनाविस्तार म्हणजे काय?
- इ) 'संभा' हे पात्र कोणत्या एकांकिकेतील आहे?
- फ) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेचे लेखक कोण?
- य) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेतील मुख्य पात्र कोणते आहे?
- र) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेमध्ये कोणती समस्या मांडली आहे?
- ल) डफडीवाला हे पात्र कोणत्या एकांकिकेतील आहे?
- व) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेमध्ये कोणती गोष्ट नेमकेपणाने सांगितली आहे?
- त) आंधळा व्यक्ती हे पात्र कोणत्या एकांकिकेतील आहे?
- थ) भाषांतर म्हणजे काय?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांचे उत्तर 50 शब्दात लिहा.

[25]

- अ) एकांकिका म्हणजे काय? एकांकिकेचे घटक स्पष्ट करा.
- ब) भाषांतराची आवश्यकता सांगा.
- क) एकांकिकेची वाटचाल लिहा.
- ड) संवाद प्रक्रियेतील अडथळे लिहा.
- इ) विठ्ठलाला आपली ओळख पटवून देण्यासाठी भक्तमंडळींना कोणते संदर्भ द्यावे लागतात?
- फ) भाषांतर करताना निर्माण होणाऱ्या समस्या लिहा.
- य) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेचा शेवट तुमच्या भाषेत लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांचे उत्तर 50 शब्दात लिहा.

[25]

- अ) 'आता पाणी प्यायचं तर टंकरचच' संभाची ही शपथ कशी पूर्ण होते? विशद करा.
- ब) 'विठ्ठलास समजाविण्यात भटजींना यश मिळते' या विधानाची सत्यता पटवा.
- क) भाषांतर करताना निर्माण होणाऱ्या समस्या लिहा.
- ड) संवादाचे महत्त्वाचे प्रकार लिहा.
- इ) "वाचाल तर वाचाल" या विधानाचा कल्पनाविस्तार करा.
- फ) भाषांतराची आवश्यकता सांगा.
- य) संभा तहसीलदाराला कोणकोणत्या प्रश्नाचे उत्तर मागतो?

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेचा आशय (कथानक) तुमच्या शब्दात लिहा.
- ब) पाण्याविना होणारी फरफट संभाने कोणत्या उदाहरणातून सांगितली आहे?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11174

[Total No. of Pages : 2

[6464]-173

F.Y.B.A. (SODL)

HINDI (हिंदी)

113-II : हिंदी पाठ्यचर्या - II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) आदमी को प्यास लगती है कविता के कवि कौन है?
- ब) जूठन आत्मकथा के लेखक कौन है?
- क) निर्मला पुतुल की कविता उतनी दूर मत ब्याहना बाबा उनके किस काव्य संग्रह में संग्रहित है?
- ड) गुलजार के कृतियों के नाम लिखिए।
- इ) उदय प्रकाश के कविता का नाम लिखिए।
- फ) पीली छतरी वाली लड़की उपन्यास के लेखक कौन है?
- य) रामवृक्ष बेनीपुरी जी की रचना सरजू भैया किस विधा के अंतर्गत आती है?
- र) भय निबंध के लेखक कौन है?
- ल) अज्ञेय का पूरा नाम क्या था?
- व) अकबरी लोटाव्यंग्य के लेखक कौन है?
- त) प्रतिशोध एकांकी के पात्रों के नाम लिखिए।
- थ) निबंध की परिभाषा लिखिए।

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) नई कविता की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- ब) ज्ञानेंद्रपति का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- क) रोशनी के उस पार कविता के मूल स्वर पर प्रकाश डालिए।
- ड) उतनी दूर मत ब्याहना बाबा कविता का भावार्थ लिखिए।
- इ) किताबें झाँकती है बंद अलमारी के शीशों से कविता का भावार्थ लिखिए।
- फ) नींव की ईंट हो तुम दीदी कविता का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।
- य) विज्ञापन के अंगों पर प्रकाश डालिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[25]

- अ) सरजू भैया के चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- ब) आचार्य रामचंद्र शुक्ल का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- क) एक बूंद सहसा उछली यात्रा वृतांत की तात्त्विक समीक्षा कीजिए।
- ड) अकबरी लोटा व्यंग्य की कथावस्तु लिखिए।
- इ) प्रतिशोध एकांकी के प्रमुख पात्रों का परिचय दीजिए।
- फ) पटकथा लेखन पर टिप्पणी लिखिए।
- य) निबंध लेखन की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) विज्ञान : वरदान या अभिशाप विषय पर निबंध लिखिए।
- ब) नौकरी के लिए स्ववृत्त का प्रारूप तैयार कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11175

[Total No. of Pages : 3

[6464]-174

F.Y.B.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

114-II : Amrutlahari-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-II)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures at extreme right indicate marks.

Q1) Write answers in one sentence. (any 10)

[10]

पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

i) What is the number of माहेश्वरसूत्र?

माहेश्वरसूत्रांची संख्या सांगा.

ii) What is लोप?

लोप म्हणजे काय?

iii) Who composed हर्षचरित?

हर्षचरिताची रचना कोणी केली?

iv) Who is the hero of the play प्रतिज्ञायौगंधरायण?

प्रतिज्ञायौगंधरायण या नाटकाचा नायक कोण आहे?

v) How many acts are there in the play प्रतिज्ञायौगंधरायण?

प्रतिज्ञायौगंधरायण या नाटकात किती अंक आहेत?

vi) Name any two texts which are helpful to study 'आयुर्वेद'.

आयुर्वेदाच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असणाऱ्या कोणत्याही दोन ग्रंथांची नावे लिहा.

vii) How many types of forts are mentioned in विश्वकर्मावास्तुशास्त्र?

विश्वकर्मावास्तुशास्त्रात दुर्गाचे किती प्रकार सांगितले आहेत?

viii) According to दुर्गलक्षणम्, what is the fort built in the middle of the forest called?

दुर्गलक्षणम् या पाठानुसार जंगलाच्या मध्यभागी बांधलेल्या दुर्गाला काय म्हणतात?

P.T.O.

- ix) Based on काव्यशास्त्रविनोदः, provide any two meanings of the word 'सुवर्ण'.
काव्यशास्त्रविनोदः या पाठाच्या आधारे 'सुवर्ण' या शब्दाचे कोणतेही दोन अर्थ सांगा.
- x) Who is the hero of the poem तिलकयशोऽर्णवम्?
तिलकयशोऽर्णवम् या काव्याचे नायक कोण?
- xi) Who is the author of the text नाट्यशास्त्र?
नाट्यशास्त्र या ग्रंथाचे ग्रंथकार कोण?
- xii) Which deity is saluted in the invocation of नाट्यशास्त्र?
नाट्यशास्त्राच्या मंगलाचरणात कोणत्या देवास नमन केले आहे?

Q2) Write short notes in 50 words. (any five)

[25]

50 शब्दात टीपा लिहा. (कोणतेही पाच)

- i) Explain the concept of प्रत्याहार with an example.
प्रत्याहार म्हणजे काय ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- ii) Write a note on 'पाणिनीचे व्याकरणशास्त्र'.
'पाणिनीचे व्याकरणशास्त्र' यावर टीप लिहा.
- iii) Write a brief introduction to कवी बाण.
कवी बाणाचा संक्षिप्त परिचय लिहा.
- iv) Explain with reference to context 'धैर्यप्रतिपक्षतया च यौवनारंभस्य |'
पुढील वाक्याचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा- 'धैर्यप्रतिपक्षतया च यौवनारंभस्य |'
- v) Explain with reference to context 'समूलं वृक्षमुत्पाद्य शाखाश्छेतुं कुतः श्रमः |'
पुढील वाक्याचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा- 'समूलं वृक्षमुत्पाद्य शाखाश्छेतुं कुतः श्रमः |'
- vi) Translate the following dialogue into English or Marathi.
पुढील नाट्यांशाचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.
यौगन्धरायणः- मा मा भवानेवम्। विवाहः खल्वेष स्वामिनः।
भारतानां कुले जातो वत्सानामूर्जितः पतिः।
अकृत्वा दारनिर्देशमुपदेशं करिष्यति॥
भरतरोहकः- अद्यापि महासेनेन प्रयुक्तसत्कारो वत्सराजः।
- vii) Write a note on 'आयुर्वेद'.
'आयुर्वेद' याविषयी टीप लिहा.

Q3) Write answers in 50 words (any 5)

[25]

पुढील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही 5)

- i) Write a brief note on 'नाट्यशास्त्र' of 'भरतमुनि'.
'भरतमुनींचे नाट्यशास्त्र' याविषयी संक्षिप्त टीप लिहा.
- ii) Write a brief note on 'दुर्गबांधणी'.
'दुर्गबांधणी' याविषयी संक्षिप्त टीप लिहा.
- iii) Explain the types of forts: युद्धदुर्ग, कूर्मदुर्ग and इरिणदुर्ग based on the text दुर्गलक्षणम्.
दुर्गलक्षणम् या पाठाच्या आधारे युद्धदुर्ग, कूर्मदुर्ग व इरिणदुर्ग हे दुर्गांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- iv) Explain with reference to context 'सर्वमेतद्यथासत्त्वं भगवन् वक्तुमर्हसि |'
पुढील वाक्याचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा- 'सर्वमेतद्यथासत्त्वं भगवन् वक्तुमर्हसि |'
- v) Write a brief note on Sanskrit aphorisms based on the text 'काव्यशास्त्रविनोदः'.
'काव्यशास्त्रविनोदः' या पाठाच्या आधारे संस्कृत सुभाषिते यावर संक्षिप्त टीप लिहा.
- vi) Translate the following पद्यांश into English/Marathi.
पुढील श्लोकाचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.
ज्ञानेश्वरो ज्ञानयोगभक्तियोगसमन्वयम्।
शब्दार्थयोरलंकारैर्ज्ञानदेव्यां चकार यः॥
माधुर्यं मार्दवं वाचां माङ्गल्यं च त्रयो गुणाः।
तद्ग्रन्थे विद्यते तेषां संगमो हृदयंगमः॥
- vii) Translate the following पद्यांश into English/Marathi.
पुढील पद्यांशाचे इंग्रजी किंवा मराठीमध्ये भाषांतर करा.
खेः कवेः किं समरस्य सारं कृषेर्भयं किं किमशन्ति भृङ्गाः।
खलात् भयं विष्णुपदं च केषां भागीरथीतीरसमाश्रितानाम्॥
किमिच्छति नरः काश्यां भूपानां को रणे हितः।
को वन्द्यः सर्वदेवानां दीयतामेकमुत्तरम्॥

Q4) Write the answers in 150 words (any 1)

[10]

पुढील प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. (कोणताही 1)

- i) Explain the text आहारविहारः in detail.
आहारविहारः हा पाठ सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) 'बद्धाञ्जलिः कृपाकाङ्क्षी' Explain this lesson in detail.
'बद्धाञ्जलिः कृपाकाङ्क्षी' हा पाठ सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11176

[Total No. of Pages : 2

[6464]-175

F.Y.B.A. (SODL)

ENGLISH

115-II : Optional English - II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers in one sentence (any ten).

[10]

- a) Who are the people taking parts in the conversation in 'Up Hill'?
- b) Who is the writer of 'The Doll's House'?
- c) What is the important symbol of the poem 'Up-Hill'?
- d) Who was Hari Singh?
- e) What made the squirrel angry?
- f) Identify the figure of speech of-
"Where the mind is without fear and head is held high"
- g) Who was Mr. White?
- h) What is the theme of the poem 'Where the Mind is Without Fear'?
- i) Which image does the writer use in the story 'The Monkey Paw'?
- j) What is the long form of 'RP'?
- k) Write the name of the different varieties of English.
- l) What is a syllable?

Q2) Write a short note in 50 words (any five).

[25]

- a) How did the mountain and the squirrel settle their argument?
- b) Describe the surrounding of the poet's home in 'I Remember I Remember'.
- c) Who was Hari Singh?

P.T.O.

- d) Define syllable and explain monosyllabic, disyllabic and polysyllabic words with example.
- e) Describe the symbols mentioned in the story 'The Doll's House'.
- f) Explain the message given in the poem 'The Mountain and The Squirrel'.
- g) Describe the last solo performance enacted by Svietlovidoff.

Q3) Write the answers in 50 words (any five). **[25]**

- a) What are the main differences between the mountain and the squirrel?
- b) Attempt the character sketch of Svietlovidoff.
- c) Comment on the ending of the story 'The Monkey's Paw'.
- d) Comment on the central idea of the poem "Where the Mind is Without Fear".
- e) How does the protagonist of 'Swansong' describe the prime days of his life?
- f) What is the moral of the lesson "The doll's house" by Katherine Mansfield?
- g) What is the theme of the short story 'The Thief by Ruskin Bond'?

Q4) Write the answers in 150 words (any one). **[10]**

- a) What is the main theme of the poem 'Up-Hill'?
- b) Analyses the poem 'I Remember, I Remember'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11177

[Total No. of Pages : 4

[6464]-176

F.Y. B.A. (SODL)

EDUCATION

116 II : Fundamentals of Education - II

(2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answer in one sentence (any 10) :

[10]

- a) Write the types of mass media?
- b) When was the Nutan Bal Shikshan Sangh established?
- c) Which is the effective medium of self learning?
- d) What is feature film?
- e) What is the age group of pre-primary education?
- f) What is Meadow school?
- g) What is mean by social psychology?
- h) Write the meaning of observation method?
- i) What is the full form of NCERT?
- j) Who introduce the theory of learning by connecting?
- k) Who developed the kindergaten approach?
- l) Write the definition of educational psychology?

P.T.O.

Q2) Write note on (any 5) :

[25]

- a) Mass Media
- b) Tarabai Modak
- c) Observation method
- d) Human growth and development
- e) Primary education
- f) Radio
- g) Newspaper

Q3) Answer the following questions (Any 5) :

[25]

- a) What are the merits of educational television.
- b) How can the Internet be used for educational purposes?
- c) What are the negative effects of cinema on youth?
- d) What, according to the Hunter commission, were the aims for primary education?
- e) What are the limitations of the Montessori method?
- f) Explain Anuta Wagh's Educational thought.
- g) What are the merits of experimental method?

Q4) Answer the following questions (Any one) :

[10]

- a) Explain the educational principles of Madam Montessori.
- b) Examine the characteristics at the different forms of films?

Total No. of Questions : 4]

PD-11177

[6464]-176

F.Y. B.A. (SODL)

EDUCATION

116 II : Fundamentals of Education - II

(2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा (कोणतेही 10) : [10]

- अ) संपर्क माध्यमाचे प्रकार लिहा.
ब) नूतन बाल शिक्षण संघाची स्थापना केव्हा झाली?
क) स्वयंअध्ययनाचे प्रभावी माध्यम कोणते आहे?
ड) फिचर फिल्म (feature film) म्हणजे काय?
इ) पूर्व प्राथमिक शिक्षणाचा वयोगट कोणता आहे?
फ) कुरण शाळा म्हणजे काय?
य) सामाजिक मानसशास्त्र म्हणजे काय?
र) निरीक्षण पद्धतीचा अर्थ लिहा.
ल) एन.सी.ई.आर.टी. चे पूर्ण रूप लिहा.
व) लर्निंग बाय कनेक्टिंग (learning by connecting) हा सिद्धांत कोणी मांडला?
श) 'बालवाडी' संकल्पना कोणी विकसित केली?
ष) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) टीपा लिहा (कोणत्याही 5) :

[25]

- अ) संपर्क माध्यमे
- ब) ताराबाई मोडक
- क) निरीक्षण पद्धती
- ड) मानवी वाढ व विकास
- इ) प्राथमिक शिक्षण
- फ) रेडिओ
- य) वृत्तपत्रे

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) :

[25]

- अ) शैक्षणिक दूरदर्शनचे फायदे लिहा.
- ब) शैक्षणिक हेतूसाठी इंटरनेटचा वापर कसा करता येईल?
- क) तरूणाईवर सिनेमाचे काय नकारात्मक परिणाम होतात?
- ड) हंटर कमिशननुसार, प्राथमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे होती?
- इ) मॉन्टेसरी पद्धतीच्या मर्यादा कोणत्या?
- फ) अनुताई वाघ यांचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.
- य) प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) मादाम मॉन्टेसरी यांची शैक्षणिक तत्वे स्पष्ट करा.
- ब) चित्रपटांच्या विविध स्वरूपांच्या वैशिष्ट्यांचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11178

[Total No. of Pages : 4

[6464]-177

F.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

**117-II: Economic Environment of India-II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt Any Ten Questions.

[10]

- a) What is economic environment?
- b) What is growth?
- c) What is service sector?
- d) What is infrastructure?
- e) What is e-finance?
- f) Define bank.
- g) Define poverty.
- h) Define unemployment.
- i) What is skilled worker?
- j) What is e-commerce?
- k) Define tourism sector.
- l) Define economic development.

Q2) Attempt Any Five Questions:

[25]

- a) State the role of service sector in economic development.
- b) State the health sector problem.
- c) State the importance of tourism sector.
- d) State the function of a bank
- e) State the types of bank account.
- f) Explain the skill development program.
- g) Functions of payment bank.

P.T.O.

Q3) Attempt Any Five Questions:

[25]

- a) State the challenges facing the service sector.
- b) State the problems in education sector.
- c) State the reforms in banking sector.
- d) State the structure of banking business.
- e) Mention improvements in service sector.
- f) Give details of private bank and payment bank.
- g) State the Agricultural Development Program in India.

Q4) Attempt Any One Question:

[10]

- a) State the challenges facing the Indian economy.
- b) Explain the policy measurement program in Indian economy.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PD11178

[6464]-177

F.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

117-II: Economic Environment of India-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester- II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) आर्थिक पर्यावरण म्हणजे काय?
- ब) वृद्धि म्हणजे काय?
- क) सेवा क्षेत्र म्हणजे काय?
- ड) पायाभूत सुविधा म्हणजे काय?
- इ) ई-फायनान्स म्हणजे काय?
- फ) बँकेची व्याख्या द्या.
- य) दारिद्र्याची व्याख्या द्या.
- र) बेरोजगारीची व्याख्या द्या.
- ल) कुशल कामगार म्हणजे काय?
- व) ई-वाणिज्य म्हणजे काय?
- त) पर्यटन क्षेत्राची व्याख्या द्या.
- थ) आर्थिक विकासाची व्याख्या द्या.

प्र.2) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) आर्थिक विकासात सेवा क्षेत्राची भूमिका सांगा.
- ब) आरोग्य क्षेत्राची समस्या सांगा.
- क) पर्यटन क्षेत्राचे महत्त्व सांगा.
- ड) बँकेची कार्ये सांगा.
- इ) बँक खात्याचे प्रकार सांगा.
- फ) कौशल्य विकास कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- य) पेमेंट बँकेचे कार्य सांगा.

प्र.3) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) सेवा क्षेत्र समोरील आव्हाने सांगा.
- ब) शिक्षण क्षेत्रातील समस्या सांगा.
- क) बँकिंग क्षेत्रातील सुधारणा सांगा.
- ड) बँक व्यवसायाची रचना सांगा.
- इ) सेवा क्षेत्रातील सुधारणा सांगा.
- फ) खाजगी बँक आणि पेमेंट बँकेची माहिती सांगा.
- य) भारतातील कृषी विकास कार्यक्रम सांगा.

प्र.4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) भारतीय अर्थव्यवस्थे समोरील आव्हाने सांगा.
- ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील धोरण मोजमाप कार्यक्रम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11179

[Total No. of Pages : 4

[6464]-178
F.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
118-II : Introduction to Indian Constitution-II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers in one sentence (any ten)

[10]

- a) How many years is the tenure of Lok Sabha?
- b) Name the two houses of the legislature?
- c) State the number of members of Rajya Sabha?
- d) How many years is the tenure of the President?
- e) Who does the President appoint as Prime Minister?
- f) In which house is the Finance Bill introduced first?
- g) Who appoints the Governor?
- h) Who appoints the Chief Justice of the Supreme Court?
- i) Where is the High Court of Maharashtra?
- j) Election commission is provided for in which section?
- k) What is Public Intrest Litigation?
- l) State the conditions of disqualification for assembly membership?

P.T.O.

Q2) Write a short note in 50 words (any Five) **[25]**

- a) Conditions of Eligibility for membership of Lok Sabha.
- b) Role of the Governor.
- c) Types of ministers.
- d) Powers of the Speaker of the Rajya Sabha.
- e) State the essentials for judicial independence.
- f) Work of the Chief Minister.
- g) Composition of Election Commission.

Q3) Write the answers in 50 words (any five) **[25]**

- a) Write the functions of speaker of Lok Sabha.
- b) Explain the process of law making.
- c) Explain the powers and functions of the Prime Minister.
- d) Explain the powers and functions of the President.
- e) Explain the powers and functions of Election commission.
- f) Explain the jurisdiction of the Supreme Court.
- g) State the function of the Speaker of the Legislative Assembly.

Q4) Write the answers in 150 words (any one) **[10]**

- a) Explain the powers and functions of the Lok Sabha.
- b) Explain the powers and functions of the Cabinet.

Total No. of Questions : 4]

PD11179

[6464]-178

F.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

118-II: Introduction to Indian Constitution-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester- II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) लोकसभेचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?
- ब) कायदेमंडळाच्या दोन सभागृहांची नावे सांगा.
- क) राज्यसभेची सदस्य संख्या सांगा.
- ड) राष्ट्रपतीचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?
- इ) राष्ट्रपती पंतप्रधान पदावर कोणाची नेमणूक करतात?
- फ) अर्थ विधेयक सर्वात प्रथम कोणत्या सभागृहात मांडतात?
- य) राज्यपालांची नेमणूक कोण करतात?
- र) सर्वोच्च न्यायालयाच्या सरन्यायाधीशांची नेमणूक कोण करतात?
- ल) महाराष्ट्राचे उच्च न्यायालय कोठे आहे?
- व) निवडणूक आयोगाची तरतूद कोणत्या कलमात केली आहे?
- त) जनहित याचिका म्हणजे काय?
- थ) विधानसभा सदस्यत्वाच्या अपात्रतेच्या अटी सांगा.

प्र.2) कोणत्याही पाच टीपा लिहा. (50 शब्द)

[25]

- अ) लोकसभेच्या सदस्यत्वाच्या पात्रतेच्या अटी
- ब) राज्यपालांची भूमिका
- क) मंत्र्यांचे प्रकार
- ड) राज्यसभेच्या सभापतीचे अधिकार
- इ) न्यायालयीन स्वातंत्र्यासाठी आवश्यक बाबी सांगा.
- फ) मुख्यमंत्र्याचे कार्ये
- य) निवडणूक आयोग-रचना

प्र.3) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्द)

[25]

- अ) लोकसभेच्या अध्यक्षांची कामे लिहा.
- ब) कायदा निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- क) पंतप्रधानाचे अधिकार व कार्ये विशद करा.
- ड) राष्ट्रपतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) निवडणूक आयोगाचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकार क्षेत्र स्पष्ट करा.
- य) विधान सभेच्या सभापतीचे कार्ये सांगा.

प्र.4) कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (150 शब्दात)

[10]

- अ) लोकसभेचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) मंत्रिमंडळाचे अधिकार आणि कार्ये विशद करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11180

[Total No. of Pages : 4

[6464]-179

F.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

**119-II : Early India : Post Mauryan Age to the Rashtrakutas
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt the following questions. [6]

- a) What is Milindpanho?
- b) Who founded the Persian power in India?
- c) Who was the founder of the Shung dynasty?
- d) Who is the Creator of Manimikhale?
- e) Who started the Gupt Sanvat?
- f) What is the meaning Vishay?

B) Answer any three of the following Questions in short. [6]

- a) What Items were exported between India and the Arab?
- b) Write the names of two coins of Kushan period.
- c) What is the Sangam literature?
- d) Write the names of the Navratna in the Gupt period.

Q2) Answer any five of the following questions in short. [20]

- a) Write information about forenig attack on India.
- b) Tell the contribution of Pandya ruler in the history of South India.
- c) Briefly review the trade in South India.
- d) Write information about the tripartite conflict between the Rashtrakut, Pal and Parmar.
- e) Explain the contribution of Rashtrakutas in the history of ancient India.
- f) Write the information of Nalanda University.

P.T.O.

Q3) Write notes on any three of the following.

[18]

- a) Gautamiputra Satakarni
- b) First Sangam Sabha
- c) Samudragupt
- d) Harshavardhan
- e) Scientific progress in the Gupta period

Q4) Attempt any two of the following questions.

[20]

- a) Review the Greek attack on India.
- b) Write in detailed information about the Gupta's administration system.
- c) Review the literature, art and architecture of the last phase in ancient India.

Total No. of Questions : 4]

PD11180

[6464]-179

F.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

**119-II : Early India : Post Mauryan Age to the Rashtrakutas
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) अ) खालील प्रश्न सोडवा.

[6]

- i) मिलिन्दपन्हो म्हणजे काय?
- ii) भारतात पर्शियन सत्तेची स्थापना कोणी केली?
- iii) शुंग घराण्याचा संस्थापक कोण होता?
- iv) मणिमैखले या ग्रंथाचा रचनाकार कोण आहे?
- v) गुप्त संवत कोणी सुरू केले?
- vi) विषय म्हणजे काय?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[6]

- i) भारत आणि अरबस्थान यांच्यात कोणत्या वस्तूंची आयात निर्यात होत असे?
- ii) कुषाण कालीन दोन नाण्यांची नावे लिहा.
- iii) संगम साहित्य म्हणजे काय?
- iv) गुप्त कालखंडातील नवरत्नांची नावे लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) भारतावर झालेल्या परकीय आक्रमणाची माहिती लिहा.
- ब) दक्षिण भारताच्या इतिहासातील पांड्य शासकांचे योगदान सांगा.
- क) दक्षिण भारतातील व्यापाराचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- ड) राष्ट्रकूट, पाल आणि परमार यांच्यातील त्रिपक्षीय संघर्षाची माहिती लिहा.
- इ) प्राचीन भारताच्या इतिहासातील राष्ट्रकूटांचे योगदान सांगा.
- फ) नालंदा विद्यापीठाची माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा.

[18]

- अ) गौतमीपुत्र सातकर्णी
- ब) पहिली संगम सभा
- क) समुद्रगुप्त
- ड) सम्राट हर्षवर्धन
- इ) गुप्तकालीन वैज्ञानिक प्रगती

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) भारतावर झालेल्या ग्रीक आक्रमणाचा आढावा घ्या.
- ब) गुप्तकालीन प्रशासन व्यवस्थेची सविस्तर माहिती लिहा.
- क) प्राचीन भारतातील शेवटच्या टप्प्यातील साहित्य, कला आणि स्थापत्याचा आढावा घ्या.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11181

[Total No. of Pages : 4

[6464]-180

F.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

**120-II : Introduction to Public Administration-II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following

[10]

- a) What is Personal Administration?
- b) In which country did aristocratic technical system of bureaucracy emerge.
- c) What is internal recruitment?
- d) Who is the present union finance minister of India?
- e) What is balanced budget?
- f) How many years in the tenure of Lokpal?
- g) Write two ways of control over administration.
- h) Write the names of two Parliamentary Committees.
- i) What is Administrative Court?
- j) What is formal training?
- k) Explain the meaning of welfare State.
- l) Write the two name of Tribunals in India.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of six from the following. **[25]**

- a) Explain the administrative recruitment process.
- b) Write the information of participatory budget.
- c) Explain the importance of training.
- d) Explain the basic elements of budget.
- e) State the ways of legislative control over administrative.
- f) Write the features of Lokpal and Lokayukta.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Write the merit and demerit of Direct recruitment.
- b) Explain the bureaucratic system of Personal Administration.
- c) Explain the implementation process of budget.
- d) Explain the need for accountability and control.
- e) Lokayukta-Write short note.
- f) Explain the principle of promotion.
- g) Explain the nature of Administrative Tribunal.

Q4) Attempt any one out of two from the following **[10]**

- a) Explain the process of preparation of budgets.
- b) Write in detail the role of Administrative Tribunal.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PD11181

[6464]-180

F.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

120-II : Introduction to Public Administration - II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) सेवक प्रशासन म्हणजे काय?
- ब) नोकरशाहीची कुलीन तांत्रिक पद्धती कोणत्या देशात उदयास आली?
- क) अंतर्गत भरती म्हणजे काय?
- ड) भारताचे सध्याचे केंद्रीय अर्थमंत्री कोण आहेत?
- इ) समतोल अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- फ) लोकपालचा कार्यकाळ किती वर्षांचा असतो?
- य) प्रशासनावरील नियंत्रणाचे दोन मार्ग लिहा.
- र) दोन संसदीय समित्यांची नावे लिहा.
- ल) प्रशासकीय न्यायालय म्हणजे काय?
- व) औपचारिक प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- त) कल्याणकारी राज्याचा अर्थ सांगा.
- थ) भारतातील दोन प्रशासकीय न्यायाधिकरणांची नावे सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) प्रशासकीय भरतीची प्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) सहभागी अंदाजपत्रकांची माहिती लिहा.
- क) प्रशिक्षणाचे महत्व विशद करा.
- ड) अंदाजपत्रकांचे मुलभूत घटक स्पष्ट करा.
- इ) प्रशासनावरील कायदे मंडळाचे नियंत्रणाचे मार्ग सांगा.
- फ) लोकपाल व लोकायुक्त या संस्थांची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्रत्यक्ष भरतीचे गुण व दोष थोडक्यात लिहा.
- ब) सेवक प्रशासनाची नोकरशाही व्यवस्था स्पष्ट करा.
- क) अंदाजपत्रकांची अंमलबजावणी प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ड) उत्तरदायित्व आणि नियंत्रणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- इ) 'लोकायुक्त' वर टिपा लिहा.
- फ) बढती तत्वे स्पष्ट करा.
- य) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) अंदाजपत्रकांच्या निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ब) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाची भूमिका सविस्तर लिहा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11182

[Total No. of Pages : 4

[6464]-181

F.Y.B.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**121-II: Introduction to Social Psychology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers in one sentence (any ten)

[10×1=10]

- a) What is difference between social psychology and sociology?
- b) What is cognitive dissonance theory?
- c) What is Heuristics?
- d) What is attitude?
- e) What is prosocial behavior?
- f) Define conflict.
- g) What is self-regulation?
- h) What is social thought?
- i) Define interpersonal attraction?
- j) What is obedience?
- k) What is conformity?
- l) What is emotional intelligence?

P.T.O.

Q2) Write a short note in 50 words (any five)

[5×5=25]

- a) Ideal self
- b) Subliminal conditioning
- c) Mindfulness
- d) Locus of control
- e) Social learning theory
- f) Empathy
- g) Group decision

Q3) Write the answers in 50 words (any five)

[5×5=25]

- a) Describe the levels of social behaviour.
- b) Explain the factors help improve mental health.
- c) Describe the components of prejudice.
- d) Differentiate between social cognition and social perception.
- e) Discuss the most common form of discrimination.
- f) Explain the various types of cooperation.
- g) What is self-esteem?

Q4) Write the answers in 150 words (any one)

[1×10=10]

- a) Define Social Psychology. Explain the nature and scope of social psychology.
- b) What is Aggression? Discuss the ways to reduce aggression.

Total No. of Questions : 4]

PD11182

[6464]-181

F.Y.B.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**121-II: Introduction to Social Psychology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10×1=10]

- अ) सामाजिक मानसशास्त्र आणि समाजशास्त्र यात काय फरक आहे?
- ब) संज्ञानात्मक विसंगती सिद्धांत म्हणजे काय?
- क) ह्युरिस्टिक म्हणजे काय?
- ड) अभिवृत्ती म्हणजे काय?
- इ) समाजाभिमुख वर्तन म्हणजे काय?
- फ) संघर्षाची व्याख्या करा.
- य) स्व-नियमन म्हणजे काय?
- र) सामाजिक विचार म्हणजे काय?
- ल) आंतरव्यक्तिक आकर्षणाची व्याख्या करा.
- व) आज्ञाधारकता म्हणजे काय?
- त) अनुरूपता म्हणजे काय?
- थ) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?

प्र.2) 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[5×5=25]

- अ) आदर्श स्वः
- ब) अचेतन अभिसंधान
- क) सजगता (माइंडफुलनेस)
- ड) नियंत्रणाचे स्थान
- इ) सामाजिक अध्ययन सिद्धांत
- फ) सहानुभूती
- य) सामुहिक निर्णय

प्र.3) 50 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही पाच)

[5×5=25]

- अ) सामाजिक वर्तनाच्या स्तरांचे वर्णन करा.
- ब) मानसिक आरोग्य सुधारण्यास मदत करणारे घटक स्पष्ट करा.
- क) पूर्वग्रहाच्या घटकांचे वर्णन करा.
- ड) सामाजिक बोधनिकता आणि सामाजिक संवेदन यांच्यात फरक करा.
- इ) भेदभावाच्या सर्वसामान्य स्वरूपाची चर्चा करा.
- फ) सहकार्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- य) स्व-आदर म्हणजे काय?

प्र.4) 150 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[1×10=10]

- अ) सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या करा. आणि सामाजिक मानसशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) आक्रमकता म्हणजे काय? आणि आक्रमकता कमी करण्याच्या पद्धतींवर चर्चा करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11183

[6464]-182

[Total No. of Pages : 3

F.Y.B.A. (SODL)

MATHEMATICS

122A - II : Analytical Geometry

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (Paper-I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10×1=10]

- a) The origin is changed to the point $(-2, k)$. Determine the value of k , so that new equation of the locus given by $2y^2 + 3x + 4y - 7 = 0$ will not contain first degree term in y .
- b) Determine the nature of the conic $8x^2 - 246xy + 15y^2 + 48x - 487 = 0$.
- c) What are the direction cosines of lines equally inclined to the axes?
- d) If L_1 and L_2 be two lines in the space whose direction cosines are (l_1, m_1, n_1) and (l_2, m_2, n_2) respectively, then write the condition for the lines to be perpendicular.
- e) Find the co-ordinates of the points where the plane $x + y + z + 2 = 0$ meets the three co-ordinate axes.
- f) Write normal form of equation of a plane.
- g) Find the direction cosines of the normal to the plane $2x - 3y + 6z = 7$.
- h) Find the distance of the origin from the plane $6x - 3y + 2z - 14 = 0$.
- i) Show that the origin and the point $(2, -4, 3)$ lie on different sides of the plane $x + 3y - 5z + 7 = 0$.
- j) Find the equations of the line passing through $(2, -3, 5)$ and whose direction ratios are $1, -2, 2$.
- k) Find the equation of the sphere whose centre is $(1, -2, 3)$ and radius is 6.
- l) Write the diameter form of equation of a sphere.

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE of the following.

[5×5=25]

- a) Shift the origin to a suitable point so that the equation $x^2 - 6x - 4y - 1 = 0$ will be in the form $x^2 = 4by$. Also state the value of b .
- b) Determine the angle θ through the axes should be rotated so that the transformed form of the equation $Ax^2 + Bxy + Cy^2 + Dx + Ey + F = 0$ is free from product term.
- c) Prove that the centre of the central conic $Ax^2 + Bxy + Cy^2 + Dx + Ey + F = 0$ is $\left(\frac{BE - 2CD}{4AC - B^2}, \frac{BD - 2AE}{4AC - B^2} \right)$
- d) Prove that every equation of first degree in x, y, z represents a plane.
- e) Find the equation of the plane containing the lines through the origin with direction cosines proportional to $(1, -2, 2)$ and $(2, 3, -1)$.
- f) Find the equation of the plane through the points $(2, 2, 1)$ and $(9, 3, 6)$ and perpendicular to the plane $2x + 2y + 6z = 9$.
- g) Find the equation of the plane through $A(2, 2, -1), B(3, 4, 2), C(7, 0, 6)$.

Q3) Attempt any FIVE of the following.

[5×5=25]

- a) Find the intersection of the line $x - 2y + 4z + 4 = 0, x + y + z - 8 = 0$ with the plane $x - y + 2z + 1 = 0$.
- b) Find the image of the point $P(1, 3, 4)$ in the plane $2x - y + z + 3 = 0$.
- c) Prove that the equations of the line passing through two points $A(x_1, y_1, z_1)$ and $B(x_2, y_2, z_2)$ is $\frac{x - x_1}{x_2 - x_1} = \frac{y - y_1}{y_2 - y_1} = \frac{z - z_1}{z_2 - z_1}$.
- d) Find the equations of the line through the point $(-2, 3, 4)$ and parallel to the planes $2x + 3y + 4z = 5$ and $3x + 4y + 5z = 6$.

- e) Find the equation of the sphere passing through the points $(3, 0, 2)$, $(-1, 1, 1)$, $(2, -5, 4)$ and having centre on the plane $2x + 3y + 4z = 6$.
- f) Find the centre and the radius of the circle $x + 2y + 2z = 15$, $x^2 + y^2 + z^2 - 2y - 4z = 11$.
- g) Find the equation of the sphere with intercepts a, b, c on the axes and passing through origin.

Q4) Attempt any ONE of the following.

[1×10=10]

- a) Find the equations to the line through $(-1, 3, 2)$ and perpendicular to the plane $x + 2y + 2z = 3$. Also find the length of the perpendicular and the co-ordinates of its foot.
- b) Prove that the equation of the tangent plane at any point $P(x_p, y_p, z_p)$ of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 + 2ux + 2vy + 2wz + d = 0$ is

$$xx_1 + yy_1 + zz_1 + u(x + x_1) + v(y + y_1) + w(z + z_1) + d = 0.$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11227

[Total No. of Pages : 2

[6464]-183

F.Y. B.A. (SODL)

122 B - II MATHEMATICS

Calculus - II

(2019 Pattern) (Semester - II) (Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) Attempt the following :

[6 × 1 = 6]

- i) Define exact differential equation.
- ii) Find derivative of $f(x) = e^{\sin x}$.
- iii) State Rolle's theorem.
- iv) State necessary and sufficient condition for exactness of the differential equation $Mdx + Ndy = 0$.
- v) Define degree of a differential equation.
- vi) State Leibnitz's theorem.

B) Answer any three of the following :

[3 × 2 = 6]

- i) Is the differential equation $5ydx + 2xdy = 0$ exact? Justify.
- ii) Find third derivative y_3 of $y = (x + 1)^3$
- iii) Find $\frac{\partial u}{\partial x}$ if $u = \log (x^2 + y^2)$
- iv) Find an integrating factor of the linear differential equation $\frac{dy}{dx} + \frac{1}{x-1}y = 5$.

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following :

[5 × 4 = 20]

- a) Solve the initial value problem $\frac{dy}{dx} = -\frac{x}{y}, y(1) = -2$.
- b) Evaluate : $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\log(\sin x)}{\cot x}$.
- c) Solve : $(x^2 - y) dx + (y^2 - x) dy = 0$.
- d) Verify Rolle's theorem for the function $f(x) = \sqrt{x(x-1)}$ on $[0, 1]$.
- e) Find general solution of $\frac{dy}{dx} + \frac{1}{x}y = x$.
- f) Solve : $\cos^2 x \frac{dy}{dx} + y = \tan x$

Q3) Attempt any three of the following :

[3 × 6 = 18]

- a) State and prove that Lagrange's mean value theorem.
- b) Solve : $\cos x \cos y dy + \sin x \sin y dx = 0$.
- c) If $y = ae^{mx} + be^{-mx}$; then prove that $y_2 - m^2 y = 0$.
- d) Solve : $(D^3 + 2D^2 - D - 2)y = e^x + x^2$.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the method of solving linear first order ordinary differential equation and solve : $\frac{dy}{dx} + xy = 0$.
- b) Prove that, the necessary and sufficient condition for the ordinary differential equation $Mdx + Ndy = 0$ to be exact is $\frac{\partial M}{\partial y} = \frac{\partial N}{\partial x}$ and solve $xdy + ydx = 0$.
- c) If $y = \left\{ \log \left[x + \sqrt{1+x^2} \right] \right\}^2$ then, prove that $(1+x^2)y_{n+2} + (2n+1)xy_{n+1} + n^2y_n = 0$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11184

[6464]-184

F.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**123-II : Social Institutions and Change
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) Write the definition of family institution.
- b) Write the definition of marriage.
- c) State the concept of homosexual lesbian marriage.
- d) State the information of value education.
- e) State the meaning of Modernism.
- f) State the concept of Higher Education.
- g) Write the information about print media.
- h) Globalizations means?
- i) State the meaning of civil society.
- j) Write the meaning of State institution.
- k) What is social change?
- l) Write the definition of formal education.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Socialization
- b) Monopoly
- c) Exploited workers class
- d) Totem
- e) Religion institution
- f) Sustainable development
- g) Technology and development

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Write the information about civil society.
- b) Explain the cause of social change.
- c) State the characteristics of social change.
- d) Explain the concept of Secularism.
- e) Explain the role of media.
- f) Discuss adult and lifelong education.
- g) Privatization of education.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Discuss the national educational policies in India.
- b) State the meaning of social movement and explain the characteristics of social movements.

Total No. of Questions : 4]

PD11184

[6464]-184

F.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**123-II : Social Institutions and Change
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील 12 प्रश्नांपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) कुटुंब संस्थेची व्याख्या लिहा.
- ब) विवाहाची व्याख्या सांगा.
- क) समलिंगी लेसबियन विवाह ही संकल्पना सांगा.
- ड) मूल्य शिक्षणाविषयी माहिती सांगा.
- इ) आधुनिकतेचा अर्थ सांगा.
- फ) उच्च शिक्षण ही संकल्पना सांगा.
- य) मुद्रित माध्यमे याविषयी माहिती लिहा.
- र) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- ल) नागरी समाजाची व्याख्या सांगा.
- व) राज्यसंस्थेचा अर्थ लिहा.
- त) सामाजिक परिवर्तन म्हणजे काय?
- थ) औपचारिक शिक्षणाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सामाजीकरण
- ब) एकाधिकारशाही
- क) शोषित कामगार वर्ग
- ड) टोटेम
- इ) धर्म संस्था
- फ) शाश्वत विकास
- य) तंत्रज्ञान आणि विकास

प्र.3) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) नागरी समाज या विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- ब) सामाजिक परिवर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक परिवर्तनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) धर्मनिरपेक्षता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) प्रसार माध्यमाची भूमिका स्पष्ट करा.
- फ) प्रौढ आणि निरंतर शिक्षण यावर चर्चा करा.
- य) शिक्षणाचे खाजगीकरण.

प्र.4) खालील 2 प्रश्नांपैकी 1 प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) भारतातील राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणांची चर्चा करा.
- ब) सामाजिक चळवळीचा अर्थ सांगून सामाजिक चळवळीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11185

[Total No. of Pages : 3

[6464]-185

F.Y.B.A. (SODL)

MATHEMATICS

122C-II : Financial Mathematics-II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II) (Paper-III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve.

[10×1=10]

- a) Find out the value of $(16)^{-1/2}$.
- b) Solve $(4x + 2y)(4x - 2y)$.
- c) Solve the limit ; $\lim_{x \rightarrow 2} (x + 4)(x - 1)$.
- d) If $y = 2x^2 + 2x + 2$ find $\frac{dy}{dx}$.
- e) Give an example of decreasing real valued function.
- f) Find the value of $\log 4$.
- g) Write any two properties of logarithmic function.
- h) What is Discounting?
- i) What is meant by unit matrix or Identity matrix?
- j) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} 5 & 6 \\ 7 & 8 \end{bmatrix}$ then Find $A - B$.
- k) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & -1 \end{bmatrix}$ then find A^T .
- l) If $f(x) = x^{1/2}$, then find $y = \int f(x)dx$.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven.

[5×5=25]

- a) Find the integral value $I = \int x \log x dx$.
- b) Using the properties of integrals, Find the area of the region between two functions $y_1 = x^2 + 2x + 4$ and $y_2 = -x^2 - 2x + 2$ from $x = 1$ to $x = 2$.
- c) Explain the difference between consumer's surplus and producer's surplus.
- d) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 4 & 3 \\ 6 & 5 \end{bmatrix}$ show that $AB \neq BA$.
- e) Write the matrix expression of the following system of equation:
 $2x + 3y = 4$ and $4x + 5y = -6$.
- f) Find rank of $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 1 & 3 \\ 1 & -1 & 1 \end{bmatrix}$
- g) Define :
- i) Null matrix
 - ii) Idempotent matrix

Q3) Attempt any five out of seven.

[5×5=25]

- a) Find dimensions of each of the following
- $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 1 \end{bmatrix}, C = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \\ 1 & 1 \end{bmatrix}$ also find the transpose of A, B and C.
- b) State any five properties of determinant.

- c) Marginal cost is $MC = 25 + 20Q - 4Q^2$; fixed cost is 55. Find total cost.
- d) Evaluate $\int 3x^2(x+2)^2 dx$
- e) Evaluate $\int_0^1 2x^3 e^{3x^4+1} dx$
- f) Explain the difference between effective and nominal rates of interest.
- g) Write a note on exponential function.

Q4) Attempt any one out of two.

[1×10=10]

- a) Write any 5 rules of differentiation along with an example.
- b) Show that $AB \neq BA$, where

$$A = \begin{bmatrix} -4 & 9 & 8 \\ 7 & -6 & 2 \\ 1 & 5 & -3 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 2 & 1 & 2 \\ 1 & 2 & 2 \end{bmatrix}$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11186

[6464]-186

F.Y.B.A. (SODL)

GEOGRAPHY

124-II : Human Geography

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers in one sentence. (any ten)

[10]

- a) What is Human Geography?
- b) Name two geographers who contributed to the development of human geography.
- c) Write the names of two texts or books written by geographers related to human geography.
- d) Who proposed Demographic Transition Theory?
- e) What is literacy?
- f) Write the name of two countries with the largest population.
- g) Write the definition of settlement.
- h) What is urbanisation?
- i) Write the name of two least urbanized districts of Maharashtra.
- j) What is shifting cultivation?
- k) Write any two economic factors affecting agriculture.
- l) What are the two types of agriculture based on the use of fertilizers?

P.T.O.

Q2) Write a short notes in 50 words. (any five)

[25]

- a) Nature of human geography
- b) Social factors affecting population distribution
- c) Population Density
- d) Linear settlement
- e) Urbanization in India
- f) Intensive subsistence farming
- g) Fragmentation of land

Q3) Write the answers in 50 words. (any five)

[25]

- a) Explain the scope of Human Geography.
- b) Explain the importance of Human Geography.
- c) Write a detailed note on Sex Ratio in India.
- d) Explain why literacy in india is low in rural areas.
- e) Write the types of rural settlement.
- f) Explain Government policy and agricultural development.
- g) Briefly explain the natural or physical factors affecting agriculture.

Q4) Write the answer in 150 words. (any one)

[10]

- a) Give the definition of human geography and write in detail the branches of human geography.
- b) Briefly explain the problems of Indian agriculture.

Total No. of Questions : 4]

PD11186

[6464]-186

F.Y.B.A. (SODL)

GEOGRAPHY

124-II : Human Geography

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तिथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- अ) मानवी भूगोल म्हणजे काय?
- ब) मानवी भूगोलाच्या विकासात योगदान दिलेल्या दोन भूगोलतज्ञांची नावे सांगा.
- क) मानवी भूगोलाशी संबंधित भूगोलतज्ञांनी लिहिलेल्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
- ड) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धान्त कोणी मांडला?
- इ) साक्षरता म्हणजे काय?
- फ) सर्वात जास्त लोकसंख्या असलेल्या दोन देशांची नावे लिहा.
- य) वसाहतीची व्याख्या लिहा.
- र) नागरीकरण म्हणजे काय?
- ल) महाराष्ट्रातील अती कमी नागरीकरण झालेल्या दोन जिल्ह्यांची नावे लिहा.
- व) स्थलांतरीत शेती म्हणजे काय?
- त) शेतीवर परिणाम करणाऱ्या कोणत्याही दोन आर्थिक घटकांची नावे लिहा.
- थ) खताच्या वापरानुसार शेतीचे दोन प्रकार कोणते?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) मानवी भूगोलाचे स्वरूप
- ब) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे सामाजिक घटक
- क) लोकसंख्येची घनता
- ड) रेषाकृती वस्ती
- इ) भारतातील नागरीकरण
- फ) सखोल उदरनिर्वाह शेती
- य) जमिनीचे तुकडीकरण

प्र.3) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) मानवी भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) मानवी भूगोलाचे महत्त्व विशद करा.
- क) भारतातील लिंग- गुणोत्तर लिहा.
- ड) भारतातील साक्षरता ग्रामीण भागात का कमी आहे? याबद्दल स्पष्टीकरण द्या.
- इ) ग्रामीण वसाहतीचे प्रकार लिहा.
- फ) शासकीय धोरण व कृषी विकास स्पष्ट करा.
- य) कृषीवर परिणाम करणारे प्राकृतिक किंवा भौतिक घटक लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) मानवी भूगोलाची व्याख्या सांगून, मानवी भूगोलाच्या शाखा सविस्तर लिहा.
- ब) भारतीय कृषीच्या समस्या स्पष्ट करा.

